

Vincenzo Bassi

Családszervezetek és jó családpolitikák

Bevezetés

A családot nem lehet elszigetelni, mint egy monádot - mondta Ferenc pápa, amikor az Európai Katolikus Családszervezetek Szövetsége (FAFCE) fennállásának 20. évfordulója alkalmából fogadott minket. A pápa kiemelte, hogy "A családoknak önmagukon túllépve párbeszédre és másokkal való találkozásra van szükségük annak érdekében, hogy olyan egységet építsenek ki, amely nem uniformizált, és amely haladást hozhat és előmozdíthatja a közjót" (Ferenc pápa a FAFCE konferenciáján megjelentekhez intézett beszéde, Vatikán, 2017. június 1.).

A közjó előmozdítása azt is jelenti, hogy hozzájárulunk a jó politikák kialakításához, amelyek a családok valós igényeire reflektálnak. Ezért a családok hálózatai alapvető fontosságúak a kölcsönös segítségnyújtás és fellépés kereteinek megteremtéséhez, valamint a hatékony családpolitikák alulról felfelé építkező megközelítésének kialakításához.

Kölcsönös segítség

Európa-szerte több mint egy évszázada figyelhetjük meg családszervezetek létrejöttét, mindenekelőtt szomszédos családok között, elsősorban kölcsönös segítségnyújtás céljából.

Franciaországban az 1920-as években vidéki családok álltak össze, hogy megvegyenek egy mosógépet, amely a hét folyamán családról családra járt, majd később ugyanezt tették egy televízióval, összegyűltek és együtt nézték a családi műsorokat.

Az ilyen egyszerű és konkrét igényekre reagálva a családszervezetek elősegíthetik a cserét, a párbeszédet és a közös használatot, így módon teljesítik küldetésüket, a világ otthonosabbá tételét és a családi szellemiség helyi és nemzeti közösségekbe történő beépítését.

A családszervezetek természetes elhivatottsága, hogy az új és változó igényekre azok konkrét felmerülésének idejében és helyén reagáljanak. Gyakran előfordul, hogy a családok egyesületei jóval azelőtt orvosolják az igényeket, mint hogy azokat az állami, az úgynevezett „jóléti” rendszerek biztosítanák.

Lengyelországban például a családszervezetek segítenek a nagycsaládoknak otthont találni, és családbarát önkormányzatok hálózatát hozzák létre.

Ausztriában ezeknek a hálózatok segítségével segítik a menekültek befogadását.

Csehországban a nehéz helyzetben lévő fiatal anyák, valamint a fogyatékosággal élő gyermekeket nevelő szülők segítségére sietnek. Számos más példát lehetne még sorolni.

A családok hálózatai kezdettől fogva elsősorban az oktatást viselték szívükön, hiszen az iskolák nem mindenhatók. Túl gyakran fordul elő, hogy a szülőket megfosztják a rájuk bízott feladatok széles körének elvégzéséhez szükséges eszköztártól, pedig a gyermekek átfogó oktatása a szülők kötelessége és hatalmas felelőssége: más szóval egy munus (azaz „közösség”, „kötelesség”) kérdése, amely szervesen kapcsolódik az anyaság és az apaság tapasztalataihoz. Az oktatási szféra nem pusztán a tudás átadásával foglalkozik, hanem felelősséget visel a jó szokások kialakításáért, a jellem műveléséért, a hagyományok fenntartásáért és az élet céljának feltárásáért. Az oktatásnak ez a kiterjesztett megértése rávilágít arra, hogy a családszervezetek működésükkel támogatják ezt az alapvető felelősséget. Kiemelt jelentősége van annak, hogy emlékeztessük magunkat arra, hogy az oktatók mindig a szülők nevében és felhatalmazásával oktatnak.

Konkrét intézkedések

Mivel jól ismerik a terepet, a helyi viszonyokat és a tagságukat adó családok kézzelfogható igényeit, valamint eszközigényeiket, valóban a családszervezetek azok, akik képesek közbenjárni a helyi hatóságoknál, hogy a közjóban gyökerező konkrét kezdeményezéseket javasoljanak, legyen szó lakhatástól és közlekedéstől kezdve a munka és a szabadidő, az oktatás és a közösségi életen át, az egészség és a környezetig terjedő témák sokaságában.

A helyi, nemzeti és európai szintű szerveződéssel a családszervezetek természetesen a nemzeti hatóságok tárgyalópartnereivé válnak, akik képesek befolyásolni, sőt néha irányítani is tudják az állam fellépését. Az állam feladata a család szerepének elismerése, ahogy a gazdasági és fejlesztési politikáknak a lehető legjobb feltételeket kell biztosítaniuk a vállalkozók számára a munkahelyteremtéshez és a beruházásokhoz, legalább ugyanilyen módon kellene olyan környezetet teremteniük, amely megkönnyíti a (nagy) család alapítását fiatalok számára.

E tekintetben Franciaország megérdemli a figyelmünket, hiszen a francia családpolitika bizonyos mértékig hatékony, amint azt a viszonylag magas gyermekvállalási kedv és a nők munkaerőpiacon való jelentős részvétele is mutatja. Ennek eredményeképpen a francia családpolitikát gyakran példaként állították, még akkor is, ha néhány éve már ugyanezek az intézkedések a dekonstrukció szakaszába léptek. 1945 óta a Családszervezetek Nemzeti Szövetsége (UNAF) a francia állam hivatalos partnere és családpolitikájának egyik fő tervezője, olyan partner, amellyel a kormánynak és a parlamentnek is konzultálnia kell minden olyan intézkedésről, amely közvetlen hatással van a családok életére. Mindazonáltal meg kell jegyezni, hogy ez a rendszer sajnos nem tudta megakadá-

lyozni a szakpolitika és a döntések végrehajtásainak bizonyos kisiklásait.

Itt kell megemlíteni a magyar családpolitikát, amelyet gyakran a sikeres családpolitika kiemelkedő példájaként, az állam fellépésének stratégiai és központi politikájaként, a közjó érdekében tett befektetésként említünk. Láttuk, hogy az ilyen irányú politikai intézkedésekkel párhuzamosan hogyan erősödtek meg a családszervezetek, hálózatok és közösségek. Ezeket tovább kell támogatni, hiszen ők képviselik a jövőt, annak érdekében is, hogy az elmúlt évtizedben elért kiemelkedően pozitív eredmények a regnáló kormányok politikai színezetétől függetlenül is kiteljesedjenek.

Erős inspiráció a családi hálózatok fejlesztésére Szent II. János Pál tanítása és bátorítása, akit a 'család pápájának' tartanak. A Familiaris Consortio-ban már figyelmeztetett arra, hogy „Így tehát a családokban egyre inkább tudatosulnia kell annak, hogy „főszerepet” játszanak a „családpolitikában”, s hogy a feladatuk a társadalom átalakítása: máskülönben épp a család lesz az első áldozata azoknak a bajoknak, melyeket nem elhárítani, hanem csak közömbösen szemlélni akart” (Familiaris Consortio 44). Ez az utolsó mondat különösen prófétaian hangzik a nyugati világ számára, amint azt a FAFCE „Az SRHR¹ és az LMBT jogok előmozdítása az EU-ban és az Európa Tanácson keresztül” című jelentése is mutatja (szerkesztette Maria Hildingsson 2016-ban, és a 2017-es Magyar Katolikus Püspöki Konferencia magyar nyelven publikálta). Ez az oka annak, hogy fokozott stratégiai munkát kell végezni a családszervezetek támogatása érdekében, nemcsak Európában, hanem a világ minden táján, hozzáigazítva az elvégzendő munkát az egyedi helyi viszonyokhoz.

A keresztény családszervezetek egyéni hivatása

Konkrét küldetésükben a keresztény családszervezeteket nemcsak a keresztény családok megszólítására hívják fel, hanem arra is, hogy szolgálataikat mindenkihez eljuttassák, ebben rejlik evange-

lizáló erejük. A keresztény hitre való utalás itt főként társadalom-politikai, és nem lelkipásztori tevékenységeikben és javaslataikban nyilvánul meg, amelyek a társadalmi tanításon alapulnak, és

¹SRHR: *Sexual and Reproductive Health and Rights; Szexuális és reprodukciós egészség és jogok*

amely – a katolikusok számára – a katolikus egyház tanításában gyökerezik. Ez egy gazdag, világméretű és koherens forrás, amelyet általában még azok is tiszteletben tartanak, akik nem tekintik magukra vonatkozóknak. Az Egyház társadalmi tanítása lehetővé teszi számunkra, hogy konkrét javaslatokat tegyünk. Mivel a családszervezetek az Egyház társadalmi tanításának alázatos gyakorlói, keresztény identitásukat ünneplve szilárdan állnak azok talaján, mint egy hegyre épült város. A katolikus társadalmi tanítás, ahogy Ferenc pápa mondta nekünk 2017-ben, az emberi méltóságon alapul: A „Családnak lenni” szemléletmód, amit terjeszteni szeretnénk, nem függ semmilyen feltétel ideológiától, hanem a személy elidegeníthetetlen méltóságán alapul. E méltóság alapján Európa valóban a népek családjává válhat” (Ferenc pápa a FAFCE konferenciáján megjelentekhez intézett beszéde, Vatikán, 2017. június 1.).

„Isten megteremtette az embert, saját képmására, az Isten képmására teremtette őt, férfinek és nőnek teremtette őket” (Ter 1.27.). Amikor Isten megteremt a nőt, mondhatjuk azt is, hogy ő teremti a családot is, és ez az a hely, ahol ez a kép és ez a hasonlóság Istenhez megvalósul, mert ők ketten, férfi és nő, együtt Isten képmása. Ebben az értelemben a család önmaga által evangelizál. Ezért a családszervezetek nem egyházi vagy hitbéli mozgalmak, csak megkönnyítik, megelőzik és követik az apostoli munkát. Az evangelizáció minden keresztény kötelessége, ahogy maga Szent Pál írja a korinthusiaknak írt első levelében: „Jaj nekem ugyanis, ha nem hirdetem az evangéliumot!” (1Kor 9,16). Ez az égető buzgalom, hogy Isten szeretetét mindenkihez eljuttassák, motiválja a csa-

ládszervezeteket és szilárd alapot biztosít tagjaik munkájuk iránti elkötelezettségéhez.

Az Európai Katolikus Családszövetség (FAFCE) 25 éve képviseli az európai országok többségének egyesületeit. Sajnálatos módon számos európai országban máig nem jött létre családszervezet. A FAFCE küldetése a hálózatépítés, az információgyűjtés és az európai intézményeknél – különösen az Európa Tanács, az Európai Parlament és az Európai Bizottság – történő közbenjárás, annak érdekében, hogy felismerjék a család alapvető szerepét a közösségeinkben, és hogy figyelmeztesse Európa nemzeteit a jelenlegi demográfiai tél valóságára, amelyet sokan a nyugati társadalmak öngyilkosságának tartanak.

A FAFCE Európa-szerte családszervezeteket fog össze, koordinál és képvisel. Fontos kiemelni, hogy a FAFCE ezt nagyon korlátozott eszközökkel teszi: gyakran mondjuk, hogy ha minden család, amely osztja értékeinket és támogatja európai tevékenységünket, csak egy eurót adna nekünk, már sokkal több forrásunk lenne, mint amire szükségünk van. Több forrással Európa-szerte és ott is megoszthatnánk a családszervezetek tapasztalatait, ahol még nem léteznek, bizonyítva, hogy a családok nem problémát jelentenek, hanem megoldást és lehetőséget. Az Európában – különösen Brüsszelben és Strasbourghban – jelenlévő számos lobby- és érdekcsoporttal összehasonlítva különös támaszunk van, az evangélium. A Szentírásnak egyedülálló ereje van, amely értelmet ad munkánknak, fontos ezt magunk mögött érezni, amikor néha kissé magányosan dolgozunk Brüsszelben, távol az általunk képviselt családoktól.

A világvárvány éveinek tapasztalatai

Az egészségügyi válság során mindannyian új és teljes módon kapcsolódtunk a családukkal: nyilvánvaló volt, hogy a családtól való kényszerű távolságtartás vált az egyik legfőbb oka a szenvedéseinknek. Jelenleg pedig, a két európai ország között dúló háború idején látjuk, hogy a családok az elsők, akik segítenek, befogadnak, támogatnak. E tapasztalatok alapján nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy társadalmunk legsürgetőbb betegsége a magány. A család nem egy kezelendő betegség, hanem a magány járványának orvossága. Így az is lehetséges számunkra, hogy reflektál-

junk a családszervezetek elkötelezettségének és ténykedésének lényegére. Nekik köszönhetően a politikai döntéshozók nemcsak, hogy nem veszítik el a kapcsolatot a polgáraikkal, hanem támogatniuk és kísérniük is kell őket útjukon.

Felmerül a kérdés: hogyan változhat meg a családoknak nyújtott szolgálatunk jellege egy olyan egészségügyi válság után, amely a családokat elbizonytalanította a jövővel kapcsolatban, és sok esetben erről tudomást se vettek?

A családokhoz való közelség azt jelenti, hogy a családot kell a középpontba helyezni kézzelfogható

módon, mert a család minden kapcsolat alapvető kiindulópontja. Elődeink gondolataira visszautalva, talán adaptálhatnánk egy latin mondást úgy, hogy azt mondjuk 'ahol család, ott közösség' (ubi familia, ibi communitas).

A család valójában sokkal több, mint az egyének, vagy a jogok alanyainak pusztá összessége. Ez az az eredendő társadalmi intézmény, amely tagjai szolgálatával alapvető társadalmi funkciót tölt be az egész közösség fejlődése érdekében.

Továbbá, a család funkciójának jogi és társadalmi szempontból történő elemzésén keresztül megta-
paszthatjuk egy olyan reális jogi módszer értékét, amely közvetlenül a tevékenység és a tisztesség tanulmányozására összpontosít, ami nem csupán formális modellek mennyiségi gyűjteménye.

Ez alapján azt mondhatjuk, hogy a család, mint a férfi és a nő közötti, házasságon alapuló tartós

életközösség, kifejezi a megbízhatóság minden szükséges követelményét, amelyre a gazdasági rendszernek szüksége van. Ez azért van, mert két ember hűséget fogad egymásnak, egy közös életnek; és ez a kölcsönös bizalom annyira különleges, hogy a házastársak hajlandók jogilag kötelezni magukat azáltal, hogy kölcsönös jogokat és kötelezettségeket vállalnak.

Ezen túlmenően, ez egy olyan típusú bizalom, amely egyedi és összehasonlíthatatlan más típusú kapcsolatokkal (még ha formalizáltak is), mert ez az egység természetéből fakadóan nyitott az életre, a sajátossága áthatja a házastársakat, miközben hatása jelentős a közjóra és az egész közösségre (beleértve az adórendszert). Így a házasság, mint már említettük, a szilárd és tartós jövő garanciája, nemcsak gazdasági értelemben.

Az angol szöveget fordította: Molnár Balázs

A fordítást lektorálta: Joó Kinga